

Konglomerater maaske kunde være analoge med Alpernes diluviale *Nagelfluh*, og Konglomeraterne ved Mýrar pege ogsaa i den Retning. Man kan dog ikke afgjøre noget med Sikkerhed, før Findestederne nøje undersøges i Landets forskjellige Dele; kun saa meget er sikkert, at betydelige Masser af Rullesten ere blevne frembragte af Floder i Tiden lige før Isperioden.

Man véd fra andre Lande, at Nedbøren før Istiden og i Begyndelsen af denne har været meget betydelig, saa at store Rullestensmasser ere blevne aflejrede af rindende Vand. Som bekendt, findes i mange Egne langs Alpernes Rand, især paa den bayerske Højslette, under de dybest liggende Moræner udstrakte Konglomeratdannelser, der sædvanlig kaldes „diluviale Nagelfluh“. Som *A. Penck* har paavist, ere disse Konglomerater blevne dannede af utallige Elve, der have ført det rullende Grus ned fra Alperne rimeligvis under Alpernes

allerførste Overisning¹⁾. Ogsaa i Schweiz har man fundet diluviale Nagelfluh, der ikke staa i Sammenhæng med Landets nuværende Reliefformer; saadanne Aflejringer har *A. Heim* paavist paa Uetlibjærgtet ved Zürich²⁾. Desuden findes jo ogsaa i Alperne interglaciale Breccier og Konglomerater, som f. Ex. den bekendte Höttinger-Breccie ved Innsbruck. I Amerika har man fundet mange Mærker efter en umaadelig Regnmængde under Istiden, der bl. a. har frembragt de store kvaternære Søer, Lake Bonneville og Lake Lahontan i Utah og Nevada³⁾, og *N. S. Shaler* har paavist, at Regnmængden i de østlige og sydlige Stater sydfor de isdækkede Arealer har været meget større end nu⁴⁾. Det er derfor ikke usandsynligt, at Dannelsen af de islandske Konglomerater staaer i Sammenhæng med de usædvanlige klimatiske Forhold, der indledede den endnu saa gaadefulde Isperiode.

Nordmanden A. Jacobsens etnografiske Indsamlinger og Forskninger i Siberien.

Af H. Rink.

Nordmanden A. Jacobsens Rejser i Etnografiens Tjeneste ere jo ofte omtalte i forskjellige Tidsskrifter. Først besøgte han Grønland i 1877, derpaa Lapland i 1878, Grønland og Labrador i 1879, Nordvestkysten af Amerika i 1881—83, Siberien i 1884—85 og endelig de sydasiatiske Øer omkring Celebes i 1887—88. Det var især paa den fjerde af disse Rejser, i Alaska, at han hentede et overordentlig righoldigt Udbytte for det nye „Museum für Volkskunde“ i Berlin. Den Komité, som raader for dette Museum, fandt heri en Opmuntring til at søge en lignende Forsyning for Museet tilvejebragt fra den modsatte, asiatiske Kyst, deriblandt navnlig fra Folkeslagene omkring Amurfodens nedre Løb. Dette var Anledningen til Jacobsens ovennævnte siberiske Rejse. Om denne er der ikke, saaledes som om Alaska-Rejsen, udkommet noget særligt Skrift, men, foruden nogle udførlige Skildringer i „*Globus*“ af Otto Genest og i „*Internationales Archiv*“ af Woldt, kun kortfattede Beretninger i andre Tidsskrifter, navnlig i det norske „*Morgenblad*“ ved nærværende Artikels Meddelelser. Det forekom mig dog, at Rejsen er saa righoldig paa interessante Iagttagelser og Hændelser, at en mere sammenhængende Beretning derom ikke burde savnes i danske eller norske Tids-

skrifter, og jeg fandt saa meget desto mere Anledning til at forsøge en saadan paa Grund af den Forbindelse, hvori, som ovenfor antydtes, Rejsens Plan staaer med Spørgsmaal om Alaska, altsaa ogsaa om Eskimoerne. Det var tilmed ikke alene det østlige Siberien, som blev Formaal for Rejsen, men idet han valgte Vejen dertil over Land og vendte tilbage over Amerika, kom han med det Samme til at tilbagelægge Vejen gennem et nordligt Bælte omkring Jorden, og fik Løjlighed til at foretage Indsamlinger og Iagttagelser hos visse af de talrige Folkestammer, som bebo det Indre af Jordens største Fastlandsmasse. Men hertil maa dog bemærkes, at dersom man vil sætte denne Rejse i Forbindelse med de tidligere Rejser i Grønland, Labrador og Alaska, kan det dog ikke siges, at den suplerede de sidst-

¹⁾ *A. Penck: Die Vergletscherung der Deutschen Alpen. Leipzig 1882. S. 291—306.*

²⁾ *A. Heim: Geschichte der Zürichsee. Zürich 1890. S. 11—12.* Dr. Nathorst har været saa venlig at skaffe mig denne interessante Afhandling.

³⁾ *Sml. G. K. Gilbert's og J. Russel's Afhandlinger om disse Søer i Second & Third Ann. Rep. of the Unit. St. Geol. Survey.*

⁴⁾ *Nature 1890. Vol. 43. S. 155—156.*

nævnte i Henseende netop til Jordens nordligste Beboere. Disse, som i den nye Verden ere Eskimoer, repræsenteres i den gamle af Nationer, hvis Livsophold er grundet paa Opdrætning af det tamme Rensdyr. Jagt og Fiskeri bidrage ogsaa hertil, men den eneste sikre Forsyning med Føde og Klæder yde Rensdyrhjordene. De synes overalt i de arktiske og subarktiske Egne fra Norge og indtil Beringstrædet at angive Vejene til en Velstand, som disse oprindelige Indbyggere ikke have kunnet opnaa ved Fiskeriet saaledes som Folk af de civiliserede Racer, der efterhaanden som Nybyggere have udbredt sig eller udstrakt deres Virksomhed til hine samme nordlige Lande langs deres Floder og Kyster. Som rimeligt er, gives der ved den gjensidige Berøring blandt saa mange Folkestammer Overgange og Undtagelser, men gennemsnitlig betegner Fiskeri som Hovednæringsvej i det yderste beboede Nord vistnok en Tilbagegang fra en tidligere større Velstand ved Rensdyrhold¹⁾. Jacobsens Rejse faldt ikke saa nordlig, at den kom til at berøre Rensdyr-Nomaderne, undtagen en Stamme paa det allersidste Stykke, som kun ganske flygtig er omtalt i de foreliggende Beretninger. Forøvrigt leve de Nationer, hvis Kulturtilstand han har bidraget til at belyse, dels som Nomader og dels som fastboende, af at holde Køer, Faar og Heste, dels af lidt Agerbrug, dels ogsaa af Fiskeri og Jagt, men under et mildere Klima, hvor der af disse Erhvervsgrene ikke fordres den Betyggelse, som behøves, hvor Eskimoerne og Rensdyr-Nomaderne færdes.

Af den her meddelte Beretning, som er grundet paa Jacobsens Dagbog og andre mig til Afbenyttelse overladte Opskrifter, foruden ovennævnte Tidsskrift-Artikler, vil det ses, at hans Rejse fra Kasan, hvor hans egentlige Arbejde begyndte, og til den siberiske Rejses østligste Endepunkt, Sydpynten af Øen Sachalin nok, efter lige Linje mellem Hovedstationerne, kan anslaaes til over 1000 Mil, som tilbagelagdes i 5 Maaneder under mange Hindringer og ufrivillige Ophold. Det vil indses, at her gjaldt det om at benytte Tid og Lejlighed baade for at komme frem og for at opnaa, hvad man ønskede hos de Indfødte undervejs. Men nu tænke man sig de Sidstnævnte i deres afsides Bygder pludselig modtage Besøg af fremmede Rejsende,

¹⁾ Det er en, endog af vægtige Avtoriteter støttet Mening, at Lapperne i Norge have lært Rensdyravlen ved at se de skandinaviske Indbyggerses Kvægavl. Denne Antagelse er i kulturhistorisk Henseende i alt Fald saa abnorm, at der maa udkræves meget sikre og fyldestgørende historiske Beviser til at støtte den.

hvis Formaal maatte være dem helt gaadefuldt. Er det da noget Under, om de Indfødte kunne komme til at tænke, dels paa ny Skatteopkrævning, dels paa Nihilister og undvegne Straffefanger, eller om de kunne blive særlig mistænksomme og tilbageholdne, naar de Fremmede søgte at opspore Gjenstande, der opbevarede som Levninger fra Hedenskabet, Helligdomme, arvede fra deres Forfædre, hvilke det tildels var dem af Vigtighed at skjule for de russiske Poper? Det var imidlertid netop saadanne Sager, som Jacobsen særlig efterstræbte, og man maa beundre hans Evne til i forholdsvis stor Hast at komme til Forstaaelse derom med de ham saa fremmede Mennesker, hvortil saa kom alle, en Siberierejses almindelige Vanskeligheder, der tiltog, alt som man fjærnede sig fra Czarens Residens.

Jacobsen forlod Berlin den 31. Maj. I Petersborg tog han en Tysker, Johannes Ferber, i sin Tjeneste som Tolk i det russiske Sprog. Det bemærkes herved, at han saa desuden paa Rejsen, saa godt som muligt, søgte at faa Ledsagere, der kunde hjælpe som Tolke i de Indfødtes forskellige Sprog. Fra St. Petersborg begav han sig til Kasan. Her fandt han en udmærket Raadgiver i Professor Radloff, og her begyndte ogsaa hans Indsamlinger og Forskninger. Fra den 16. Juni til den 25. November, da han naaede Sydpynten af Sachalin, besøgte han følgende Folkestammer, først endnu paa europæisk Grund: *Tschuvascher, Tschermisser og Wodjaker*, som af Castrén sammenfattes under Navnet *Volga-Finner*, dernæst i *Siberien*, først i *det Indre af det store Fastland: Kirgiser, Bjærg-Kalmukker og Burjæter*, dernæst i *Østsiberien: Golder, Giljaker og Ainoer*, foruden tungusiske Rensdyrnomader, som der dog kun skjænkes flygtig Omtale.

Paa en Udflugt fra Kasan besøgte Jacobsen først *Tschuvascherne*. Selvfølgelig begav han sig strax i den første Landsby paa en Rundgang omkring i Husene, men da han med det Samme begyndte at spørge om etnografiske Gjenstande, studsede Beboerne og blev mistænksomme. Pladsens Ældste samledes til Raadslagning for at drøfte, hvad der kunde være at foretage i Anledning af en saa usædvanlig Begivenhed. Da Beboerne antog en truende Holdning, henvendte Jacobsen sig til den russiske Præst, og denne velvilige samt kloge og besindige Mand forstod at tale Indbyggerne saaledes tilrette, at de ikke alene bragte de efterspurgte Varer, men at det Hele endog endte med en Festlighed med Dans til den Fremmedes Ære. Intet kunde nu komme ham mere belejligt end denne Fest, thi ved en saadan Lejlighed lærer man gamle Skikke at kjende, og de nationale Klæder og Prydelser,

som ellers for en stor Del ere fortrængte af russisk Kultur, komme atter frem. Hos *Tscheremisserne* gik det ogsaa i Begyndelsen trægt med Handelen, men endte under formelig Tilstrømning, da Sælgerne mærkede, hvilken Fordel denne usædvanlige Trafik kastede af sig. Værre derimod blev Udfaldet hos *Wodjakerne*. En besværlig Kjørevej førte fra Floden op til den nærmeste Landsby, og her mødte man en mildest talt paafaldende Mangel paa Gæstfrihed, tilmed endog hos den russiske Præst. Han mente, at det var en meget unyttig Rejse, Jacobsen foretog; dersom Berlinerne vilde have etnografiske Sager, behøvede de jo blot at skrive til St. Petersborg, saa kunde de faa alt, hvad de ønskede. Jacobsen var da henvist til at forhandle direkte med *Wodjakerne*. Omsider fandt han paa at give en Mand den Forklaring, at Grunden til hans Indsamling var den, at han ønskede at bygge sig et Hus, som tilligemed hele sit Inventarium skulde være efter *wodjakisk* Mønster. Denne Forklaring forekom Manden nogenlunde rimelig, og det gik nu lidt bedre med Forretningen, indtil et uventet Tilfælde gjorde Ende paa det Hele. I et af Husene opdagede Jacobsen nemlig en Opstilling af Gjenstande til Ære for de fordums Husguder og særlig forsynet med en vis, som Offergave tilberedt Delikatesse. Da nu hans Anmodning om at faa disse Sager tilkjøbs mødte et bestemt Afslag hos Husets Værtinde, bød han højere Betaling, men herved kom han til at gjøre en fejl Beregning, thi jo ivrigere han bød, desto heftigere blev Konen med sit Afslag. Til sidst blev hun som rasende, og det endte med, at vore Rejsende bleve saa godt som kastede paa Døren. Strax rygtedes dette Sammenstød i Landsbyen, og der blev intet andet for dem at gjøre end snarest mulig at forlade denne uhyggelige Plads.

Volga-Finnerne udgjøre en Gren af Sproggranskeren Castréns store altajske Folkegruppe. De have vidst at bevare deres Sprog og, om end halvvejs kun i Smug, deres hedenske Religion overfor Trykket fra Nord af Slaverne og fra Syd af de muhamedanske Tartarer. Trods den ubehagelige Afsked, Jacobsen tog med disse Folk, blev det samlede Udbytte af Gjenstande, som han fik hos dem, og som endnu betegne deres gamle Kulturtrin, meget tilfredsstillende. Endog de omtalte Helligdomme findes repræsenterede paa Listen over dem. Rigeste turde Samlingen vel være paa Textilindustriens Omraade. Særlig fremhæves de gifte Kvinders Højtidsdragter, hvis Vævning og Broderier vidne om Smag og møjsommeligt Arbejde. Huen med Tilbehør af en over Ryggen nedhængende For-

længelse have indtil en Værdi af 100 Rubler. Perler og Muslinger, men især Mønter, anvendes i stor Overflodighed i Forbindelse med de kunstfulde Broderier, hvis Tilvirkning maa medtage megen Tid. En Hovedpynt, som kjøbtes, talte 300 saaledes anbragte Mønter. Pigernes Dragt er mindre rig, med Undtagelse af den oprindelige Brudedragt; denne er nu i Færd med at gaa af Brug, dog lykkedes det at faa ogsaa en saadan. Mændenes Dragt er saa russificeret, at der kun var Anledning til at medtage lidt af den. Det meste Bohave er nu ligeledes af russisk Fabrikat. Dog indeholdt Samlingen originale Sager udskaarne af Træ og Horn, Apparater til Spinding, Vævning og Farvning, Seletøj af Bark og Kurve af Bark. Volga-Finnernes Næringsvej er Agerdyrkning og Kvægavl i Forbindelse med Jagt og Fiskeri. Sidstnævnte drives tildels med et ganske ejendommeligt Redskab. Husene ere for det Meste efter russisk Mønster.

Med en Floddampner fortsattes Rejsen til Perm og med Jærnbane derfra til den sidste europæiske By, Jekaterinoslaw. Uralkjæden passeredes, hvis højeste Punkter her ligge indtil 650 Meter o. H.; Stigningen er især fra den europæiske Side ringe. Jacobsen kjøbte sig nu en Vogn for 175 Rubler, og i denne holdt han derpaa sit Indtog i Siberien og gjennemrejste Landet indtil Nærheden af Amurfloden, hvor han solgte den, for derefter at anskaffe sig en Baad for at kunne besøge Indbyggerne langs sammes Bredder indtil Havkysten og Øen Sachalin, hvor han saa endelig ombyttede Baaden med Hundeslæden. Til Brug for Rejsende i Siberien er der indrettet Poststationer med Mellemrum af 20—30 Werster, hvor Heste lejes og skiftes. Naar Vejen er god, og Hesteskiftningen kun optager den nødvendige Tid, skal der i 24 Timer kunne tilbagelægges omtr. 200 Werster, men Jacobsen maatte dog nok bekjende, at begge de nævnte Betingelser tilsammen ikke saa ofte ere tilstede. Hans nærmeste Maal var nu *Kirgiserne*, og efter et Uheld mellem Byerne Tjumen og Omsk, hvor Hestene løb løbsk, og Vognen beskadigedes, kom han gennem Egne beboede baade af Russere og Kirgisere i talrige Landsbyer. Især er det Kosakker, hvis Udflytning til disse Egne Regjeringen har befordret for at danne en Modvægt mod de talrige Kirgisere, der maaske nære for megen Uafhængighedsfølelse. Fra Powlodar, hvor han ankom den 9. Juli, besluttede Jacobsen at forsøge sin Lykke i den nærmeste *Kirgislerlejr*. Han begav sig paa Vejen til Hest tilligemed sin Tolk. De kom til en Lejrplads med omtrent 20 „Høvding-Jurter“. Ved „Høvding“ maa her vel nærmest forstaaes Patriark-

og ved Lejrplads maa erindres, at Indbyggerne vare Nomader, hvorhos Beretningen synes at forudsætte, at de vare Muhamedanere. Mødet havde ogsaa et helt østerlandsk Præg med en vis Højtidelighed, der, som oven nævnt, ganske savnedes hos Wodjakerne. Foran ved Indgangen til den første Jurte sad Patriarken og røg sin Pibe, af og til nippende af en Skaal med Kumys (gjæret Hoppemælk). De Rejsende steg af Hesten, nærmede sig ham og hilste paa ham med et Haandtryk, som han kraftig gjengjældte, men dog uden at rejse sig. Først da de havde udtalt deres Ønske om at maatte tage Ophold hos ham, rejste han sig og bød dem indenfor, hvor saa hans smukke Datter bredte kostbare Tæpper for dem og kort derpaa serverede The med Bagværk og Mælk i Overflod. Aftenen gik med behagelig Samtale. Da de Rejsende havde lagt sig til Hvile, saae de ved Maanens Skin gennem Døraabningen, hvorledes deres Vært knælende i al Stilhed forrettede sin Andagt. Den næste Dag var man forberedt til strax fra Morgenstunden at begynde Handelen, hvorom der var gaaet Bud til alle Jurter. I Dagens Løb besøgte ogsaa en anden Lejrplads, og Resultatet blev en Samling af Prøver paa vel næsten alle de etnografiske Gjenstande, der fandtes i hele Omegnen. Man maatte leje en Vogn til at befordre Sagerne til Powlodar.

Ogsaa i den kirgisiske Samling er især Textilindustrien rigelig repræsenteret. Af egentlige Klædningsstykker kjøbtes der ikke saa mange paa Grund af den høje Pris, hvori de holdtes, men derimod saa mange desto flere Tæpper, hvis Fabrikation er stærkt udviklet. De ere dels af Filt, dels vævede af Uld, dels af Siv omvundet med Uldgarn. De have forskjellige Farver; de ganske hvide ere dog kostbarest. I Reglen ere de 2 Meter lange og 1 M. brede, og de bruges dels til at sidde, dels til at sove paa. Ofte have de smagfulde Ornamentter og Frynser af farvede Gedehaar. De fineste, som bydes Gjæster, have et Følskind i Midten. Særlig Beundring vakte et indkjøbt 3 M. langt og $1\frac{1}{2}$ M. bredt Sivtæppe med smagfuldt indvævede Ornamentter, som maa have krævet megen Tid at udføre. Sivtæpperne bruges til Skille- rum og Dørforhæng i Jurten. Tæpperne betales med 3—12 Rubler Stykket. Blandt Klæder fremhæves en Kalot, som bæres under Pelshuen og beholdes paa i Jurten for at dække den efter muhamedansk Skik ragede Isse; dernæst en med Perler og Koraller pragtfuldt udstyret Brudekappe, som nu næsten er gaaet af Brug, og som kostede 20 Rubler. Af Husgeraad beskrives

særlig, hvad der benyttes til Tilberedning af den bekjendte Kumys.

Det næste Maal for Rejsen var *Altajbjergene med de her boende Bjergkalmukker*. Fra Pawlodar fulgte de Rejsende derfor en lidt sydligere Rute, rejste langs Floden Irtysch i en frygtelig Hede og naaede Semipalatinsk. For saa vidt man ikke allerede havde bemærket, at Befolkningen antog et mere og mere muhamedansk Præg, var der særlig Anledning hertil i denne By, hvor der fandtes 6 Moskeer mod 2 Kirker, og paa Gaderne vrimlede der paa tyrkisk Vis af Hunde. D. 13. og 14. Juli mærkede vore Rejsende paa Landets tiltagende bakkede Overflade, at de nærmede sig Bjergene. Herlige Landskaber, oplivede ved talrige Landsbyer i de grønne Dale, udbredte sig her for Øjet. Her, som paa hele den nærmest foregaaende Strækning, var det især Kosakker, som udgjorde Befolkningen, og der viste sig flere og flere Tegn paa Velstand. Især syntes Hesteavl en stærk Drift; udmærkede kirgisiske Heste kunde kjøbes for 25 Rubler. Om sider øjnede man i Frastand Altajbjergenes snedækte Toppe, men tillige opdagedes det, at man paa Grund af mangelfuld Underretning havde forfejlet Vejen til de Bopladser, man agtede at besøge. De Rejsende maatte gjøre Venderejse og naaede først ad en Omvej Byen Biisk. Her følte de deres Forventninger skuffede, da selve Byen intet Gjæstgiversted havde; det hjalp ikke, at der til Gjengjæld forefandtes en utrolig Mængde Drikkehuse, thi for at komme under Tag maatte de tilbage til Hestestationen. Den 18. Juli naaede man de egentlige Bjerge med *Kalmukkernes Lejrpladser og Kvæghjorder*.

Hos disse Kalmukker kunde man vente at finde gamle Skikke og dertil henhørende Ejendele vel bevarede. Beboerne have hidtil med Haardnakkethed søgt at modsætte sig saavel den buddhistiske Indflydelse sydfra som den kristne nordfra og holde stærkt paa Schamanismen. Vore Rejsende mærkede kun altfor snart, at der hermed fulgte Ulemper for dem i andre Henseender. Da de nærmede sig Jurterne, traf de nemlig Kvinder, som sagde, at Mændene vare fraværende, og at der derfor ikke kunde være Tale om Handelsforretninger. De forbød tillige ligefrem de Fremmede Adgang til Boligerne og blev heri trolig understøttede af glubske Hunde, der gjøede omkap med de skjændende Kvinder. De Rejsende maatte derfor omsider ligefrem tiltvinge sig Adgangen, men at faa noget tilkjøbs kunde der aldeles ikke være Tale om. De opsøgte da en anset, gammel Schamans Jurte.

Her var Værten heller ikke hjemme, men paa Væggen hang adskilligt Tilbehør til hans Forretninger. Særlig vakte et Par Trommer Jacobsens Opmærksomhed i den Grad, at, da ingen Overtalelse med Løfte om nok saa høj Betaling vilde hjælpe, greb han til et Middel, der nok blandt Rejsende i Videnskabens Tjeneste skal betragtes som helliget ved Øjemedet i saadanne Tilfælde. Han tog nemlig mod god Betaling uden videre den ene Tromme. Imidlertid vedblev Befolkningen haardnakket at sky de Fremmede. Da fik Jacobsen opsøgt en Høvding og tilkaldte et Par russiske Bønder. Omgiven af disse og de to Tolke holdt han nu til Kalmukkerne en Tale, som blev oversat først paa Russisk og saa paa Kalmukkisk. Hvis de, sagde han, fremdeles intet ville sælge, vilde han gaa til den nærmeste Militærstation og hente et Regiment Soldater. Disse skulde saa med Magt tage, hvad han ønskede, men — det forstaaer sig — mod tillige at betale de højeste Priser. Da indsaa Befolkningen omsider, at den maatte give efter for de „fornemme Herrer fra St. Petersborg“, og almindelig Handel kom igang. Endelig indfandt ogsaa den gamle Schaman sig, men fordrede sin Tromme tilbage. Han var aabenbart beruset, men Jacobsen vidste at tale saa diplomatisk med ham, afvexlende mildt og strængt, at han ikke alene billigede Maaden, hvorpaa Trommen havde skiftet Ejer, men tillige solgte en hel Schamandragt med Tilbehør med Undtagelse af Huen, i hvilken han paastod, at en mægtig Aand havde Sæde. Handelen blev nu livlig, ogsaa med andre, og det samlede Udbytte blev ikke ringe. Det blev rigest paa Sager fra det religiøse Omraade; kun med selve Afgudsbillederne vare de meget paaholdne. „Et saadant,“ skriver Jacobsen, „kunde vi kun skaffe os paa en alt andet end retmæssig Maade.“ Beboerne have en Mængde „Djævl“, som det hedder i Beretningerne; den øverste af dem kaldes Schaitan eller Janschaiton. Billedet af den Dæmon, som i Sygdomstilfælde skal forsones, bringes under Besværgelsen ind i Hytten. Disse Billeder gemmes fra Slægt til Slægt.

Fra Biisk fortsattes Rejsen til Byen Tomsk. Vejen gik igjennem et smukt, skovklædt Bakkeland, men Føret var meget slet. Her var det ogsaa, at de maatte begynde at sidde med Revolveren ved Haanden, naar de om Natten passerede gjennem Skovene. I disse færdedes der nemlig undvegne deporterede Forbrydere, saakaldte Brodjager, som ernære sig ved Røverhaandværk under deres Forsøg paa at naa Rusland. Dette skal dog kun lykkes faa Procent af de Hundreder, som paa denne Maade flygte fra det østlige Siberien,

og som ere en sand Skræk for Landets Indbyggere. Der skal være udsat en Præmie af 3 Rubler for hver, som bringes tilbage enten død eller levende, og dette er Aarsagen til, at mange af dem aarlig skydes. Det vedholdende Regnvejr gjorde, at Vognen paa sine Steder truede med at blive stikkende i Mudret i det bakkede Lands Fordybninger, og tillige maatte farlige Færger passeres over Floderne Jenesaj og Kitaj. Men nu skulde tillige en ganske anden Ulempe træde til og forsinke Rejsen. Generalguvernøren kom nemlig fra St. Petersborg, og til at befordre ham med hans 7 Vogne behøvedes alle de Heste, som kunde opdrives paa Stationerne, baade Postvæsenets og Privates.

Den 8. Avgust naaede man omsider Siberiens Hovedstad Irkutsk. Under Opholdet her mødte Jacobsen megen Venlighed hos Medlemmerne af det geografiske Selskab, og han besaa interessante Samlinger, deriblandt Stensager, navnlig af Nefrit. Disse Sager frembød efter Jacobsens Mening mærkelig Lighed med, hvad han havde set i Alaska. Hovedformaalet med Opholdet var dog en Udflugt til *Burjæterne* nordfor Irkutsk. Denne Udflugt foretoges fra 10.—14. Avgust. Den nævnte Folkestamme er her fra Nomadelivet gaet over til at have faste Boliger og med det Samme lidt Agerdyrkning foruden Fortsættelsen af Kvægavl og Hesteopdrætning. Af Navn ere de nordlige af dem ogsaa blevne Kristne og de sydligste Lamaister, men i Virkeligheden have de alle saa godt som helt bevaret deres schamanistiske Traditioner og have nok saa megen Tillid til dem. Jacobsen havde endog det Held her at overvære en Aandebesværgelse foretagen af en Schaman i fuldstændig Embedsdragt og med alle de gamle Attributer. Udvendig paa Husene, der bygges af Bjælkeværk, hænger der smaa Kasser til Bolig for de gode Aander, som beskytte Hus og Kreaturer, og inde i Husene findes der opstillet Afgudsbilleder og ophængt forskellige Gjenstande, hvortil der ofres. Hele denne Kultus, saavel Billedernes Tildannelse som deres Indvielse eller Opstilling, kontrolleres af Schamanen mod god Betaling. Den etnografiske Indsamling blandt disse Folk tegnede i Begyndelsen ikke godt, maaske ogsaa fordi Kulturen her har forandret saa meget trods Vedligeholdelsen af, hvad der netop hører til det religiøse Omraade. Dog erhvervedes der her omtrent 100 Numre for en Betaling af 275 Rubler.

Efter Tilbagekomsten fra *Burjæterne* til Irkutsk ilede Jacobsen med at naa det vigtigste Maal for sin Rejse, *det østlige Siberien, i Goldernes og Giljakernes Land omkring Amurfloden og Ainoernes paa Øen Sachalin.* I

Betragtning af den fremrykkede Aarstid maatte han dog være glad ved d. 18. Avgust at kunne passere Vandskjellet mellem Lena og Amur, hvorefter han snart naaede Floden Strelka, som falder i Amur. Efterat han havde faaet solgt sin Vogn begav han sig her ombord paa en Damper for med denne Befordring at tilbagelægge Vejen ad Strelka og den første Del af Amur indtil det Sted, hvor hans Besøg hos Golderne kunde begynde. Denne Del af Rejsen var dog ikke uden Interesse, især maatte Synet af Kinesere være oplivende for de Rejsende som et Tegn paa Længden af den Vej, de nu lykkelig havde tilbagelagt. Her udgjorde Amur nemlig Grænsen mellem Landene under kinesisk og under russisk Højhed. Paa Damperen befordredes en Transport Forbrydere med Soldater til Bevogtning. De vare belæssede med Lænker, men viste forøvrigt ikke videre Tegn til, at de følte sig ulykkelige, ligesom de ogsaa syntes at leve i ret god Forstaaelse med deres Bevogtere. Foruden disse ufrilige, stødte man ogsaa her paa frivillige Udvandrere til Østsiberien, nemlig Bønder fra det sydøstlige Rusland. Hele Familier drev ned ad Floden paa Tømmerflaader medførende Heste og alt andet, som de behøvede til at etablere sig i Amurlandet.

Ved Begyndelsen af Goldernes Land fik Jacobsen paa en russisk Militærstation kjøbt en Baad og lejet to Russere, som talte lidt Goldisk, hvorpaa han satte over til den kinesiske Side, til *den første goldiske Landsby*, bestaaende af 3 eller 4 Huse, opførte af Straa og Ler og indvendig forsynede med en langagtig, lav Ovn (?), der løb langs Væggen med Kogeplads og Gryde for hver Ende. Grønne Tobaksblade, ophængte til Terring, dels udenfor, dels indenfor Husene overalt i disse Landsbyer, vare et Tegn paa, at Golderne, foruden deres Hovederhverv, Fiskeriet, ogsaa drive lidt Jordbrug. De sælge endog til Udførsel denne Tobak, som skal finde Vej lige til Alaska. Ved Ankomsten til dette Sted traf de Rejsende kun Kvinderne hjemme; disse viste sig meget ængstelige. Eskorterede efter siberisk Skik af en Flok glubske Hunde undskyldte de sig med Mændenes Fraværelse, hvorfor de ikke kunde sælge noget. Snart kom imidlertid Mændene hjem, og nu indlededes der en Handel, ved hvilken Jacobsen erhvervede omtrent alt, hvad Ejerne af de attraaede Gjenstande kunde have at sælge. Denne Begyndelse gjordes sidst i Avgust, og han kunde nu anvende netop endnu en Maaned, indtil 30. Septbr., til at færdes mellem, først og især *Golderne*, derpaa de fra dem, undtagen i Sproget, kun lidet afvigende *Giljaker*, som bo nærmest Flodens Munding. Han fulgte

Flodens Løb, idet han afvexlende besøgte Landsbyerne paa den kinesiske eller mandschuriske og paa den russiske Side. Mærkeligt nok fandtes der blandt de kinesiske Golder flere, som kunde lidt Russisk; paa den russiske Side derimod ingen saadanne. I adskillige Landsbyer boede der en kinesisk Kjøbmand, gift med en goldisk Kvinde; en saadan saa da gjerne, at Jacobsen gjorde rigeligt Indkjøb, da han vidste, at Sælgerne kom til at købe for Pengene hos ham. Men forøvrigt var de Rejsendes Udbytte højst forskjelligt paa de forskjellige Boplads. Nogle Steder var Modtagelsen god, og Tilbud strømmede ind; paa andre Steder kastede man derimod de Rejsende paa Døren. Dette Sidste var dog især kun Tilfældet, hvor Indbyggerne, der særlig skulle ynde kinesisk Brændevin, holdt Gilde og vare drukne. Etsteds havde Drukkenskaben paa et hængende Haar endog givet Anledning til et ubehageligt Sammenstød. De Rejsende vilde nemlig overnatte i en Landsby og fik ogsaa anvist et af de paa Pæle rejste Forraadshuse til Opholdssted, men i Aftenens Løb mærkede de paa Grund af stærk Støj, at der blev holdt Gilde. Snart hørte man, at den glade Stemning gik over til at blive krigersk. Der opstod et alvorligt Slagsmaal, rigtignok blandt Golderne indbyrdes, men dog af en saa betænkelig Natur, at vore Rejsende holdt sig vaagne med Revolveren ved Haanden. Med stor Tilfredsstillelse blev de Vidner til, at Kampen endte med, at Konerne kom til og bogstavelig talt halede deres Mænd ved Haarene bort fra Valpladsen.

For at søge Sikkerhed mod de før omtalte, undvegne Forbrydere, der især søge at stjæle Baade, plejede Jacobsen at overnatte paa Øer og skjult af Kratskov. Da nu Brodjagerne ikke sjælden overfalde Landsbyer, leve de Indfødte i en bestandig Skræk for dem. Da tillige Evropæerne ikke pleje at benytte Baade paa længere Strækninger, var det ikke til at undres over, at Golderne i det første Øjeblik kunde komme til at anse vore Rejsende for Røvere, af hvilke man kunde vente pludselige Overfald. To Gange bragte denne Forvexling Jacobsen i Livsfare. I en stærk Storm maatte han flygte til en af de talrige Øer i Floden. Da man havde trukket Baaden paa Land, krøb han op i et Træ og opdagede herfra, at der gik et snøvert Løb ind i Øen. Han greb da sin Bøsse for at gaa paa Jagt langs dette. Snart opdagede han en Lejrplads med Barkhytter, saaledes som Golderne bruge disse til midlertidige Boliger under Fiskeriet. Det varede da ikke længe, før Hundene meldte hans Ankomst, og strax styrtede et Antal Mænd frem fra

Hytterne, bevæbnede med Lanser, Buer og Pile, et Par endog med Bøsse. Da de gjorde Tegn til at ville skyde, faldt det Jacobsen pludselig ind, at Amerikanerne staa højt i Yndest og Anseelse blandt Amurlandets Beboere. Han raabte derfor: „Amerikanski Ludi“ (Folk), og som ved et Trylleslag blev deres Væsen helt forandret; de lagde Vaabnene fra sig og indbød ham venligst til deres Hytter.

En anden Gang lagde vor Rejsende til paa et af-sides Sted, hvor der stod nogle Hytter ved en Biflod. Jacobsen gik omkring i Boligerne og fandt ingen Men-nesker, men formodede, at de vare flygtede, da der endnu brændte Ild. Da han gik ud af den sidste Hytte, saa han pludselig en Golde staa for sig med Pilen lagt paa Buen, rede til at skyde ham. Da raabte hans goldiske Tolk nogle Ord til Golden, og endnu bleg af Skræk sankede denne Buen. Dog syntes han ikke ganske beroliget ved Tolkens nærmere Forklaring, men gav sig til at løbe langs Flodbredden hen imod en større Landsby. Man frygtede, at han skulde sætte Ondt i Beboerne dér og skyndte sig derfor afsted i samme Retning. Det lykkedes dem at komme først og give den nødvendige Forklaring, saa at den forskrækkede Mand blev udleet, men Tildragelsen kunde dog ogsaa paa et hængende Haar have faaet en sørge-lig Ende.

Jacobsen havde ogsaa en Del Bryderier med sine to russiske Baadfolk. De første, han benyttede, maatte han skifte og fik i deres Sted et Par grove Forbrydere, som han havde Grund til at være utilfreds med. Han foretrak derfor paa det sidste Stykke Vej at rejse kun ledsaget af sine to Tolke, nemlig Tyskeren Ferber og Golden Ivan, som han undervejs havde antaget, og som ledsagede ham og var til stor Nytte ogsaa paa Øen Sachalin. Imidlertid var Rejsen for denne lille Besætning i de stormfulde Efteraarsdage meget besværlig, og da de endelig d. 30. Sptbr. efter mange- haande Hændelser ankom til Nikolajewsk ved Flodens Munding, trængte de i høj Grad til at udhvile og rekreere sig.

Som et Exempel paa Jacobsens Samlinger turde det være passende, om vi benytte denne Afbrydelse i Rejsen til at give en *Oversigt over, hvad Museet erhvervede fra Golderne og Giljakerne særlig paa det religiøse Omraade*. En speciel Liste over disse Gjenstande er leveret af Woldt i *Internationales Archiv für Anthropologie* etc. med tilføjede Bemærkninger om bemeldte Nationers dertil knyttede religiøse Begreber og Skikke, alt efter Jacobsens derom givne Forklaringer.

Som henhørende under Schamanernes Virksomhed:

Den fuldstændige Embedsdragt samt Klædningsstykker for særlige Øjemed, alt forsynet med Smykker og Tegn af mystisk Betydning; Klokker, Broderier, udskaarne Figurer, Tromme, Tryllestav, Pile til at dræbe onde Aander med, Embedstegn til Brug for kvindelige saa godt som for mandlige Schamaner. *Afgudsagtige „Schumandrabanter“*, som ganske svare til Eskimoernes Tornakker eller Hjelpeaander, men hos Asiaterne ere fremstillede ved Figurer af Mennesker eller Bjørne; heraf findes der 20 Stk. *Amuletter til at helbrede saa-velsom til at fremkalde Sygdomme*. Af de velgjørende Amuletter erhvervedes der over 100, navnlig: 12 mod Ryg- og Krydssmerter i Skikkelse af aabne Dyregab, Mennesker eller Bjørne; én mod Lungesvindot; en meget værdifuld Sort, som staaer under Hjelpeaanders Paavirkning, modvirker Hovedpine og har Skikkelse, dels som Mennesker, dels som Bjørne; 4 Amuletter mod Fod- og Bensmerter; 6 for Barselkvinder og spæde Born; 2 meget værdifulde virke mod alle Slags Sygdomme og forestille Menneskehoveder uden Krop; endelig er der 7, som virke mod forskellige Sygdomme, én mod den højeste Grad af menneskelig Elendighed, og 13 have en ubestemt Betydning; som Sygdomsvoldere, onde Aander, haves 2 i Menneske- og 2 i Bjørneskikkelse. *Hjælpemidler til at befordre Fangst og Lykke i Almindelighed*. Af Fiskeguder har Museet faaet 26 fra Golderne og 4 fra Giljakerne. Begge Nationer tilbode en Amur-Gud og brugte herved Offer-skaale i Form af udskaarne Fisk; disse fyldes med Grød, som derefter udgydes i Floden. Egentlige Fiskeguder, nemlig Træfigurer i Menneskeskikkelse, haves kun fra Golderne, og Formerne ere meget ufuld-komne; 4 Fiskeguder ere af Straa og 2 af Træ formede som Tigere, i hvis Gab der endnu fandtes Levninger af Offergaverne; 6--8 Fiske-Amuletter, som med Scha-manens Tilladelse laves af Fiskeren selv og kasseres, naar de ikke hjælpe, hvorimod alle de foregaaende leveres af Schamanen; en Fugle- eller Jagtgud; en Amulet i Hestefigur, som Jacobsen fik af en Golde, der opdrættede Heste; 10 Gudebilleder af Form som Dyr eller Mennesker ere betegne, dels som gode Aander i Almindelighed, dels som Bevogtere af Boligernes Indre.

Efter denne Afbrydelse vende vi tilbage til vore Rejsende. Det gjaldt nu ogsaa at træffe Forberedelser til den besværligste og farligste, *sidste Del af Siberierejsen* — den til den lange Ø *Sachalin*, hvis nordlige Del endnu er beboet af Giljaker samt Rensdyr-Tunguser, medens den sydlige Del beboes af *Ainoer* foruden af deporterede Forbrydere i Hobetal. Efter en Uges Ophold i Nikolajewsk gik Jacobsen med sine to Led-

sagere ombord i en Damper, som skulde sydpaa. Man medtog Baaden med alt Tilbehør, og de tre Mand lod sig den 10. Oktober sætte ud fra Skibet i uroligt Vejr en halv Mil fra Øen Sachalin, hvis Kyst her frembyder lange, for Havne og gode Landingspladser blottede Strækninger og forøvrigt var ubekjendt. Det lykkedes i 40 Minutter at naa Kysten og komme i Land et Sted, hvor man fandt nogle forladte Aino-Boliger. Dagen efter vare Vejr og Sø roligere, og det lykkedes i to Timer at naa en Aino-Bygd. Men her gjentog sig de tidligere Fataliteter; kun Kvinder vare hjemme, og disse, trolig understøttede af Hundene, forbød de Rejsende Adgang til Husene. Kvinderne kunde dog tilsidst ikke modstaa de gjentagne Anmodninger og lod de Fremmede komme indenfor, hvor de endog beværtede dem med ristede Lax. Da Vejret imidlertid var godt, havde Jacobsen ikke Tid til at afvente Mændenes Ankomst, men rejste videre og var saa heldig paa to nærliggende Pladser at faa lejet tre Mænd til Roere og én til Tolk, saa at Expeditionen nu var 7 Mand stærk. Men Rejsen viste sig ogsaa yderst besværlig i de følgende to Dage paa Grund af Søgang og stejle Kyster. Paa Klipperne saa man talrige Flokke Sælhunde. Omsider naaede man dog en Havn, fra hvilken man kunde gaa over Land til en Aino-By. Her forlod to Mand atter Expeditionen for at kunne deltage i den paa denne Aarstid vigtige og indbringende Sobeljagt. Udsigterne blev nu tillige højst sørgelige paa Grund af vedholdende Uvejr og Søgang. I Landsbyen var man kommen til det Resultat, at Uvejret var vakt af en Guddom, som følte sig fornærmet over, at man paa en af de tidligere Pladser havde solgt Væverredskaber til de Fremmede. Den fjerde Dag lavede en Aino et Gudebillede og ofrede et stort Tobaksblad til dette, men det hjalp ikke. Først den 21. Oktober lykkedes det at slippe bort og naa den forholdsvis betydelige By Mauka. Her fik man en venlig Modtagelse i en engelsk Kjøbmands Hus. Desværre var denne selv bortrejst, og man maatte forsøge at afvente hans Tilbagekomst, thi Pladsen var den rigeste til at gjøre etnografiske Indkjøb paa, men uden Hr. Denbighs Hjælp kunde man næppe faa noget. Det varede dog Jacobsen for længe, og den 3. November forlod han Mauka, men mødte Denbigh og besluttede derfor at vende tilbage med ham. Efter derpaa at have gjort de ønskede Indkjøb og afleveret alle sine sidste Indsamlinger til Hjemsending herfra, forlod han Mauka anden Gang den 9. November. Men atter blev det Uvejr og haarde Snestorme med svær Sø, og først efterat være bleven opholdt

11 Dage ved en anden Landsby naaede man Rejsens foreløbige Maal, den russiske Militærstation Korsakoff paa Sydpynten af Sachalin. Denne lille By, der har en smuk Beliggenhed, tæller 60 Huse og 700 Indbyggere, hvoraf de 250 ere Militærpersoner og Embedsmænd, Resten Deporterede.

Selvfølgelig befandt de Rejsende sig ikke blot i en temmelig forkommen Tilstand, men der var nu ogsaa en hel Del at ordne, hvad den videre Rejse angik, thi Jacobsen vilde hertil netop benytte Vinteren, og dette udkrævede først og fremmest, at Baaden blev ombyttet med Slæder. Men de herværende Hundeslæder stod betydelig under dem, som man var vant til fra Alaska, især hvad Rummelighed angaaer, og at faa den fornødne Hjælp til deres Anskaffelse og Benyttelse voldte meget Bryderi. Den 30. December kom Jacobsen afsted og begav sig nordpaa langs Østkysten af Sachalin. Han havde to Slæder og var i Følge med fire Postsælæder og to andre Slæder. Efter at have mødt en Trop Deporterede, ledsagede af Soldater, naaede man en Forbryderkoloni med 20—30 Huse. Vejen førte derefter afvekslende forbi Aino-Landsbyer og russiske Etablissementer, navnlig Forbryderstationer, men tilsidst langs Havet og paa stejle og ujævne Strækninger, som det var yderst vanskeligt og farligt at passere. Dertil kom Hungersnød hos Befolkningen og stræng Kulde. Flere af Jacobsens Hunde fros ihjel. Efter mange Farer og Besværligheder naaede man tilbage til Nikolajewsk sidst i Januar. Længe slog Jacobsen sig dog heller ikke til Ro her. Han afskedigede nu sin tyske Tolk, begav sig med Golderen paa en *Udflygt i det Indre af Amurlandet* og endte ved Wladiwostok sidst i Marts. Endnu besøgte han herfra den russiske Grænse ved Korea og de nærmeste koreanske Landsbyer, hvilket af Mangel paa ordentlige Veje maatte ske til Hest. Hermed vare Jacobsens Rejser i Siberien til Ende. Den 20. April forlod han Wladiwostok med en japanesisk Damper, besøgte endnu forskellige Steder i Korea og Japan og ankom til St. Francisco den 30. Maj.

Vi have hermed set, hvorledes det lykkedes Jacobsen at berejse de Lande, i hvilke det var betegnet som hans Hovedformaal at foretage Indsamlinger, nemlig Amurlandet og Sachalin. Et væsentligt Hensyn ved Valget af disse Lokalteter havde været deres Beboeres Forhold til deres Gjenboere hinsides Havet, i Alaska, hvorfra Jacobsen havde hentet en saa rig Skat til Museet. Det kan næppe fejle, at der derved ogsaa er blevet tænkt paa at samle Bidrag til Bedømmelsen af det vigtige Spørgsmaal om den nye

Verdens første Bebyggelse og det Samkvem, som for-
dum kan have fundet Sted mellem Nationerne paa
begge Sider af Beringstrædet. En Selvfølge er det jo,
at den nævnte Sammenligning tillige maa omfatte,
maaske vel endog som det Vigtigste, de nordligere
østsiberiske Folkeslag, navnlig Kamschadaler, Korjæker
og Tschukscher. Ganske i Almindelighed betragtet
maa man jo dernæst betænke, at et Spørgsmaal som
det nysnævnte, om hvad der kan være foregaaet mel-
lem Nationerne Tusinder af Aar før de ældste histo-
riske Efterretninger, fremfor alt kræver Tid. Histo-
rien skal jo i saa Fald læres af Sagn, Sprog og af,
hvad der er frembragt ved Menneskehænder. Det
Sidste kræver Sammenligninger, som forudsatte Sam-
linger, Museer. I disse skal den sidste Haand lægges
paa Værket; her skulle Spørgsmaalene afgjøres. Hvad

de enkelte Rejsende se, maa jo med Hensyn til de
mere omfattende Spørgsmaal blive ensidigt og mangel-
fuldt. Men paa den anden Side maa jo dog Ind-
samlerens Arbejde, dersom Udbyttet nogenlunde skal
svare til Ulejligheden og Omkostningerne, være for-
bundet med kulturhistorisk Granskning. Den Rejsende
maa først og fremmest kunne bedømme Gjenstandenes
forskjellige Vigtighed; han maa vide, hvad det især
kommer an paa, og ved at gjøre sig bekendt med
Gjenstandenes Anvendelse sætter han sig da ind i
Folkets Næringsveje, Skikke, Religion og, efter Om-
stændighederne, Sagn. At Jacobsen har været sig
dette bevidst og lagt stor Dygtighed for Dagen i disse
Henseender, derom vidner det Udvalg, han har vidst
at gjøre, og de forklarende Bemærkninger, som findes
i de Optegnelser, han har leveret.

Fra Grønland.

Af Premierløjtnant i Flaaden V. Garde.

Isforholdene ved Grønland i Sommeren 1891.

Isforholdene i den østlige Del af Davisstrædet
langs Grønlands Vestkyst have i Sommeren 1891 været
ganske ejendommelige, idet der nemlig mod Sædvane
saa godt som slet ingen Polaris har været, i alt Fald
ikke indtil det sidste Skibs Afgang i Midten af
Oktober.

I Maj, Juni og Juli plejer den største Ismasse
at findes under Sydvestgrønlands Kyst, og den ringe
Mængde Is, der overhovedet er kommen fra Østkysten
til Davisstrædet i Aar, har da ogsaa vist sig i disse
Maaneder, men rigtignok i saa forsvindende ringe
Mængde, at man i en længere Aarrække savner et
Sidestykke hertil. Det er ikke saa sjældent, at der
en stor Del af Sommeren ingen Is ligger inde under
selve Landet, men man plejer da at træffe den længere
ude i Davisstrædet; i Aar har Isen imidlertid hverken
været under Land eller i Søen, og det lyder næsten
endnu ejendommeligere, naar det sammenholdes med,
at Polarstrømmen, der løber sydefter langs Øst-
kysten rundt Kap Farvel og op langs Vestkysten,
ifølge paalidelige Iagttagelser har løbet som sædvanlig
langs Sydvestgrønlands Kyst og i Aar oven i Kjøbet
stærkere end ellers, begunstiget af de vedholdende
sydlige Vinde, der have hersket i Vestgrønland i den
forløbne Sommer.

Storisen (saaledes kaldes jo denne Polaris) bruger
omkring 1 Aar om at tilbagelægge Vejen fra Far-
vandet mellem Østgrønland og Spitsbergen til Syd-
vestgrønland. Dette véd man fra Skibes og Ex-
peditioners Drift med Isen, og den Is, der efter Sæd-
vane skulde have givet Møde i Sydvestgrønland i Aar,
skulde altsaa have forladt de høje Bredder under
Østgrønlands Kyst ifjor Sommer. Naar der nu
næsten ingen Is er kommet i Aar, da kunne Grundene
hertil være: 1) At der ifjor Sommer er løsrevet
mindre Is end sædvanlig fra Polarhavet; 2) at den
Kraft, der driver Isen sydefter, ikke har været til-
stede i saa høj Grad som sædvanlig og endelig, 3) at
Størstedelen af Isen er bleven tilintetgjort undervejs.

Det er en bekendt Sag, at Isaarene ere forskjel-
lige oppe i det høje Nord, og det Samme gjælder for
Farvandene omkring Spitsbergen, Jan Mayen, Island
og Østgrønland. Selv om en Hovedregel lader sig
paavise, afvige de enkelte Aar dog ofte ganske an-
tagelig fra Middelaaret, hvilket navnlig er konstateret
af Sæl- og Hvalfangerne, men de enkelte Expeditions-
skibe, der nu og da vise sig oppe i disse Farvande,
have da ogsaa — som „Hekla“ i Aar — maattet er-
kjende, at intet er saa lunefuldt som Isen.

Sammenlignes Isforholdene i Aar med de til-
svarende ifjor, er Forskjellen ogsaa strax paafaldende,